

Aurora africana

JORDI
GALVES

@jordigalves

Era fresca i tenia unes ganes de viure que no se les acabava. Romàntica i aventurera, va fundar la primera *jazz band* femenina d'Europa, com si fos un personatge de Billy Wilder, com si hagués volgut beure whisky al lavabo d'un vagó de tren amb la Marilyn Monroe mentre li explicava com era Barcelona. Fou periodista, francmaçona, viatgera, candidata a diputada, brillant escriptora. Ballava molt bé. Era valenta. Aurora Bertrana (1892-1974) és el permanent entusiasme de la lectura, el personatge fascinant que sembla tret de la ficció, la santa patrona de l'emancipació de la dona, i sens dubte la més gran, la millor escriptora catalana de l'exotisme. Si no fos per ella la nostra literatura de viatges seria un exclusiu club masculí com passa en altres literatures. Aurora Bertrana, la Bertrana, és una identitat tan forta que mai va ser vista com la filla d'un altre important escriptor, mai no va ser una torna, una deixa, un afegit, un suplement de ningú. Mai no va ser una dona subalterna sinó una dona alterna, alternativa literària, elèctrica, poderosa, contradictòria, complexa. Té un lloc d'honor al costat de Domènec Badia, àlies Alí Bei l'Abbassí, de Jacint Verdaguer, de Josep Maria de Sagarra, de Josep Carner, de Josep Pla, dels viatgers catalans que van fer una autèntica literatura de viatges i alhora una literatura viatjada, una determinada manera d'escriure en la qual servir-se del català era la manera natural de

vincular-se amb les grans literatures del món. Els llibres de Bertrana tenen molta llum i desperten molta empatia perquè comencen empatitzant obertament amb nosaltres, tenen una càrrega viva d'amistat preparada, esperant-nos a cada pàgina, tenen un idioma admirable, una gràcia, un enginy periodístic, una sumptuositat literària, una capacitat per transmetre, per fer comprendre l'experiència, la contingència, el viure, de manera eficaç.

La nostra cultura mai no va tenir un Kipling o un Forster probablement no només perquè els catalans no som tan espavilats com els anglesos sinó també perquè mai no vam disposar de cap imperi colonial. On és la literatura de Cuba, Filipines i Puerto Rico on es vegi que els catalans vam tenir tanta importància econòmica i viatgera? Si existeix, he de confessar que no la conec, com sí que

conec els ressons de l'Espanya imperialista al Carib que retrata Juan Goytisolo quan parla de la seva família instal·lada a Barcelona. Volíem ser civilitzats, tanmateix, com ens dibuixava Carles Soldevila als anys vint, però els catalans teníem, de fet, cruels negrers i imperialistes amb l'ànima tan buida com tothom, amb tants crims a la consciència —encara més a la inconsciència— com qualsevol altre europeu, això no es pot pas oblidar, però també teníem una fal·lera inesgotable de viatgers, de belluguts xafarders que buscaven l'Edèn fora d'Europa, tu diràs. Cal imaginar-se-la, la Bertrana, mig vestida del safari, les cuixes vermelles, amb la Kodak al damunt, vagant pel Marroc, passant del protectorat espanyol al francès, tot buscant l'autèntic com un personatge de Marcel Pagnol, buscant la pura, tot allò que el turisme encara no havia adulterat l'any 1936. Els barcelonins no podien deixar d'admirar aquella dona que viatjava *sola* en aquella època i que els feia conèixer per escrit els racons més amagats, els més pintorescos i atractius de Casablanca, Fes, Tetuan, Rabat i Marràqueix de la mateixa manera que uns anys abans els havia presentat Tahití i l'Oceania perduda. Bertrana no busca monuments sinó tipus humans, formes de bellesa en les vides i en els paisatges. Hi trobem la calor sufocant, els colors radiants del Magreb, la presència obsessiva de la sorra, el refugi de l'oasi, l'Atlas.

En el seu llibre *El Marroc sensual i fanàtic* es deixa endur pel misteri de la dona musulmana, per l'enigma literari de l'harem, l'excitant presó de les dones receptives, per la prostitució dels dos sexes, per aquesta altra manera de viure la feminitat que ofereix l'islam real. La dona marroquina li interessa de manera molt personal, molt íntima, a la manera de Gertrude Stein, una admiració massa viva perquè pugui ser explicable des del feminisme. No, Bertrana no fou feminista sinó una dona independent, amb idees pròpies, amb gran categoria intel·lectual. Una dona poderosa que només comptava amb ella mateixa, amb el seu talent indiscutible.

«No, Bertrana no fou feminista sinó una dona independent, amb idees pròpies, amb gran categoria intel·lectual. Una dona poderosa que només comptava amb ella mateixa, amb el seu talent indiscutible»